

Ogledni postupak

Kević, Jakov

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:447173>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet u Zagrebu

Katedra za građansko procesno pravo

Jakov Kević

Ogledni postupak

diplomski rad

mentorica: prof. dr. sc. Aleksandra Maganić

Zagreb, prosinac 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Ogledni postupak prema Zakonu o parničnom postupku	3
3. Sudska praksa povodom oglednog postupka	8
3.1. Odbijeni prijedlozi za dopuštenje oglednog postupka	8
3.2. Prihvaćeni prijedlozi za dopuštenje oglednog postupka	10
4. Neujednačena praksa sudova nakon odluke VSRH u prvom oglednom postupku	11
4.1. Pravno shvaćanje VSRH	13
4.2. Odluke nižih sudova nakon pravnog shvaćanja VSRH-a	15
5. Novine u oglednom postupku prema Noveli ZPP-a iz 2022. godine	15
5.1. Pokretanje postupka	16
5.2. Uloga Vrhovnog suda RH u komunikaciji s nižim sudovima	18
5.3. Odlučivanje o prijedlogu za dopuštenost	19
5.4. Sastav vijeća Vrhovnog suda RH i odluka	20
6. Usporedba oglednog postupka i revizije	21
6.1. Općenito o reviziji	21
6.2. Usporedba revizije i oglednog postupka	25
7. Zaključak	29
8. Literatura	31
8.1. Popis literature	31
8.2. Pravni izvori i sudske odluke	32

1. Uvod

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2019. godine¹ donio je mnoge značajne promjene u građanskom procesnom pravu. Jedna od novina je i ogledni postupak, uveden kao poseban postupak čiji je cilj rasteretiti sudove nižih instanci te riješiti veliki broj sličnih ili istih sporova jednim postupkom. Tako Vrhovni sud Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: VSRH) zapravo zauzima stajalište o pravnom pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu. Po završetku oglednog postupka, donesena odluka ima vezujući učinak i obvezna je za sve postupke u tijeku ili koji će se u kraćem vremenskom razdoblju pokrenuti. Cilj zakonodavca bio je ubrzati dugotrajne parnične postupke i rasteretiti pravosuđe. Budući da je praksa o oglednom postupku u primjeni tek tri godine, teško je vidjeti značajnije učinke tog postupka na pravosuđe. Ipak, s obzirom na to da je zakonodavac Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022. godine² odlučio poboljšati postupak, izgledno je da nije bio zadovoljan ranijim rješenjima te očito polaže velike nade da će postupak s uvedenim izmjenama sada poslužiti svrsi koju su za njega namijenili.

U Hrvatskoj je do trenutka pisanja ovog rada bilo podneseno svega četiri prijedloga za pokretanje oglednog postupka, od kojih su samo dva prihvaćena. Stoga je u odnosu na ogledni postupak oskudna. Upravo se u praksi nižih sudova i odražava kako je taj postupak i epilog istog još uvijek nepoznanica. To se vidi po tome kako su neki sudovi pratili pravno stajalište po pitanju konverzije ugovora zaključenih u švicarskih franaka koje je zauzeo VSRH, no drugi su ga, ili zanemarili, ili drugačije protumačili te donijeli sasvim različite presude. Zbog toga se

¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 70/19), u daljnjem tekstu: ZID ZPP 19, Novela ZPP-a 19.

² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 80/22), u daljnjem tekstu: ZID ZPP 22, Novela ZPP-a 22.

preispituje mogu li uopće niži sudovi donositi presude protivno odluka VSRH-a donesenih u oglednom postupku. Zakonodavac je to uočio te nepravilnosti oko presuda sudova pa je donesenom Novelom ZPP-a 22 odlučio dovesti do jačanja i ujednačavanja pravnih shvaćanja u odlukama VSRH u oglednim postupcima. Konkretno, predloženo je da u oglednim postupcima odlučuje vijeće od trinaest sudaca Vrhovnog suda, umjesto prethodnih pet, te se proširuje krug subjekata koji mogu predložiti pokretanje oglednog postupka. Time bi se osigurala jača pravna snaga odluke te bi, teoretski, riješilo i polemike koje postoje u pravnoj zajednici koje se tiču usporedbe pravne snage revizije i oglednih postupaka. Novelom ZPP-a 22 su i kod revizije donesene neke promjene koje zapravo daju prednost oglednom postupku kao dominantnijem sredstvu rješavanja važnih pravnih pitanja o kojima VSRH mora zauzeti stajalište. Uz to što je broj sudaca u vijeću koji odlučuju u reviziji manji nego što je to u oglednom postupku, značajno je i brisanje odredbe u kojoj je izrijekom naveden vezujući učinak odluke povodom revizije, ostavljajući samo ogledni postupak kao mogućnost donošenja odluke o važnom pravnom pitanju s izričitim vezujućim učinkom (čl.394.a Zakona o parničnom postupku iz 2019.).³

U ovom radu detaljnije ću analizirati različita obilježja oglednog postupka, njegovu dosadašnju praksu i izmjene koje su uvedene Novelom ZPP-a 22. Pritom ćemo se osvrnuti i na probleme koje je dosadašnja praksa iznjedrila, ponajviše povodom neujednačenosti odluka prvostupanjskih sudova nakon prvog oglednog postupka, i na usporedbu revizije i oglednog postupka s obzirom na njihove velike sličnosti, a i značajne razlike te konačno nastojat ću utvrditi koliko je točno Novela ZPP-a 22 utjecala na iste.

³ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19), u daljnjem tekstu: ZPP 19.

2. Ogledni postupak prema Zakonu o parničnom postupku

Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava je postupak koji se pokreće kada postoji veći broj sporova koji su već pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju, a u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu (čl. 502.j Zakona o parničnom postupku iz 2022. godine).⁴ Ako sazna za postojanje postupaka, sud će, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka ili umješaka, zatražiti od predsjednika suda zakazivanje sjednice sudskog odjela kako bi se raspravilo o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Prije podnošenja zahtjeva za održavanje sjednice odjela sud će sa strankama na ročištu raspraviti o potrebi pokretanja oglednog postupka (čl. 502.k, st. 1. ZPP-a 22). Ovim početnim odredbama je izravno propisan smjer kojim se ide prema prijedlogu za dopuštenje oglednog postupka te je jasno propisano koji su inicijatori, a tko su pokretači postupka.

Obavijest o podnošenju zahtjeva za održavanje sjednice odjela objavit će se na e-oglasnoj ploči sudova uz poziv da se stranke i umješaci iz postupaka u roku od 30 dana pisano očituju o potrebi pokretanja oglednog postupka. O mogućnosti podnošenja prijedloga za pokretanje oglednog postupka obavještava se i Vrhovni sud Republike Hrvatske koji će podnijeti očitovanje o postupcima (čl. 502.k, st. 2. ZPP-a 22). Na sjednici sudskog odjela raspravlja se o primljenim očitovanjima i drugim činjenicama važnima za odlučivanje o podnošenju prijedloga te se daje savjetodavno mišljenje o potrebi podnošenja prijedloga (čl. 502.k, st. 3. ZPP-a 22). Nejasno je pritom što zapravo stranke i umješaci pridonose oglednom

⁴ Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22), u daljnjem tekstu: ZPP 22.

postupku, kao i odluci VSRH u istom. Mogu li oni zaustaviti podnošenje prijedloga svojim neslaganjem i nezadovoljstvom ili pak mogu učiniti baš suprotno, da sud potaknu da podnese prijedlog za provođenje oglednog postupka? Zakon ne objašnjava koja je uloga očitovanja u ovom postupku, kao ni postoje li negativne posljedice ako se netko ne očituje o istom. Stoga valja sačekati praksu sudova o istom.

Ako odluči podnijeti prijedlog za pokretanje oglednog postupka, sud će taj prijedlog sa spisom predmeta dostaviti Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Prijedlog će se odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (čl. 502.k, st. 4. ZPP-a 22). Nakon objave prijedloga za pokretanje oglednog postupka, radnje stranaka kojima se raspolaže predmetom spora ne utječu na mogućnost nastavka i okončanja oglednog postupka (čl. 502.k, st. 4. ZPP-a 22). Od objave prijedloga do objave okončanja oglednog postupka zastaje zastarijevanje prava na podnošenje zahtjeva u odnosu na koji je podnesen prijedlog za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, u pravnim stvarima u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja (čl. 502.k, st. 5. ZPP-a 22).

Nakon primitka prijedloga Vrhovni sud Republike Hrvatske može od predsjednika sudova zatražiti da bez odgode dostave dopunske obavijesti o okolnostima relevantnima za odlučivanje o prijedlogu. Sve zainteresirane osobe mogu u roku od 45 dana od objave obavijesti o prijedlogu uputiti Vrhovnom sudu Republike Hrvatske svoja očitovanja o potrebi pokretanja oglednog postupka (čl. 502.l ZPP-a 22). Pritom nije dodatno pojašnjen izraz *zainteresirane osobe* ni tko bi sačinjavao iste, kao ni što te *osobe* mogu zapravo postići svojim očitovanjima. Ako u *zainteresirane osobe* spadaju stranke i umješaci, taj korak je već odrađen pred nižim sudom pa bi to zapravo bilo dvostruko očitovanje o istoj stvari, a ako je taj krug širi od njih, koliko je zapravo širok i tko je sve legitimiran na podnošenje očitovanja, zakonodavac je očito ostavio na interpretaciji suda, iako ne izričito.

Pri podnošenju prijedloga za pokretanje oglednog postupka, potrebno je određeno navesti pravno pitanje o kojemu se predlaže da VSRH zauzme stajalište te je potrebno navesti i razloge zbog kojih prvostupanjski sud smatra da je to pitanje važno za jedinstvenu primjenu prava (čl. 502.lj, st. 1. ZPP-a 22). O dopuštenosti prijedloga za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava odlučuje vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske rješenjem u roku od 30 dana od isteka roka od 45 dana od objave obavijesti o prijedlogu (čl. 502.lj, st. 2. ZPP-a 22). Odluka o dopuštenosti donijet će se vodeći računa o:

- broju pokrenutih postupaka te predvidivom roku u kojem bi oni redovitim putem mogli biti pravomoćno okončani,

- vjerojatnosti da dođe do nejedinstvene primjene prava te mogućim štetnim posljedicama koje bi mogle uslijediti zbog dugotrajnosti redovitog postupka ujednačavanja pravnih shvaćanja sudova,

- potrebi da se radi što kvalitetnijeg rješavanja pitanje važno za jedinstvenu primjenu prava raspravi pred većim brojem prvostupanjskih i drugostupanjskih sudova (čl. 502.lj, st. 3. ZPP-a 22).

Pritom sud neće pokrenuti ogledni postupak ako je o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava već doneseno rješenje kojim se revizija dopušta. Revizija, kao institut u kojem se također donosi pravno stajalište u vezi pravnog pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih, očito ima prednost pred oglednim postupkom. Razvidno je ipak da se revizija predlaže po okončanju postupka, dok se ogledni postupak predlaže dok je postupak još u tijeku tako da su ta dva instituta, iako slična, ograničena na različite stadije parničnog postupka.

U odluci kojom se prijedlog odbija dovoljno je da se Vrhovni sud Republike Hrvatske pozove na nedostatak pretpostavki za podnošenje prijedloga. Rješenje o odbijanju prijedloga će odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova. Prvostupanjski sud će nakon objave tog rješenja nastaviti postupak po odredbama koje se na njega inače primjenjuju. Nadalje, u odluci kojom se dopušta prijedlog, Vrhovni sud Republike Hrvatske navodi u kojem dijelu i u odnosu na koje određeno pravno pitanje dopušta zauzimanje pravnog shvaćanja. Rješenje kojim dopušta prijedlog će odmah dostaviti strankama i umješacima te objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova. Protiv rješenja povodom prijedloga pravni lijek nije dopušten (čl. 502.lj, st. 4.-7. ZPP-a 22)

Ako VSRH donese rješenje kojim se prihvaća prijedlog za dopuštenje ogleđnog postupka, sud može odrediti prekid postupka u postupku u kojemu odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja, kad se na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova objavi rješenje kojim se dopušta prijedlog za zauzimanje pravnog shvaćanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske u ogleđnom postupku radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava (čl. 213. st. 2. t. 3. ZPP-a 22). U slučaju da sud postupi prema ranije navedenoj odredbi, sud rješenje o prekidu postupka objavljuje na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova te dostaviti strankama i umješacima u roku od 30 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog (čl. 213.a, st. 1. ZPP-a 22). Nadalje, stranke i umješaci u postupku u kojemu odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja mogu podnijeti očitovanje o rješenju pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava Vrhovnom sudu Republike Hrvatske u roku od 45 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog, s tim da očitovanja koja su podnesena nakon isteka roka VSRH uzima u obzir, ako je to još moguće (čl. 213.a, st. 2. i 3. ZPP-a 22). Funkcija ovog očitovanja stranaka i umješaca, kao i već ranije spomenutog očitovanja u prethodnom stadiju ogleđnog postupka, nije u potpunosti jasna, budući da u praksi nema nikakav učinak pri VSRH, osim što se možda time osigurava primjena načela saslušanja stranaka, odnosno tako se daje mogućnost

izjašnjavanja jer, kao što smo naveli, protiv odluke o dopuštenosti prijedloga nije dopušten pravni lijek.⁵

Ako je sud prekinuo postupak zbog provođenja postupka o rješavanju važnog pravnog pitanja, postupak će se nastaviti kad se objavi rješenje VSRH o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava (čl. 215. st. 5. ZPP-a 22).

O pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava odlučuje prošireno vijeće od trinaest sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske presudom u roku od 90 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog. Presuda će se odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova. U presudi u oglednom postupku sud će zauzeti pravno shvaćanje o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava uz obrazloženje u kojem će se uzeti u obzir primljena očitovanja stranaka i druge okolnosti važne za odlučivanje (čl. 502.m ZPP-a 22).

Nakon donošenja pravnog shvaćanja VSRH, sudovi će u nastavljenim postupcima biti vezani tim pravnim shvaćanjem. Stranke će u nastavljenim postupcima biti obaviještene o stajalištu koje je zauzeo VSRH u odluci. Pritom će u nastavljenim postupcima sudovi nastojati postupke dovršiti putem nagodbe između stranka ili nekim drugim nespornim načinom. U postupcima koji ovise o istom pravnom pitanju sud će o troškovima postupka odlučiti po slobodnoj ocjeni, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, osobito okolnost da su pojedine od stranaka imale razloga pokrenuti spor zbog neizvjesnosti pravnog pitanja o kojemu je ovisilo njegovo rješenje te postupanje stranaka nakon što su obaviještene o zauzetom pravnom shvaćanju (čl. 502.n, ZPP-a 22).

⁵ Maganić, Aleksandra; Ogledni postupak ili postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja – Sličnosti i razlike, Revija Kopaoničke škole prirodnog prava, broj 1/2019, str. 225.

3. Sudska praksa povodom oglednog postupka

Budući da je ogledni postupak u pravnom sustavu Republike Hrvatske relativno nov institut, nije bilo mnogo prijedloga za dopuštenje oglednog postupka. Do trenutka pisanja ovog rada, Vrhovnom sudu podnesena su četiri prijedloga za dopuštenje prijedloga za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava. Od četiri prijedloga, dva su prihvaćena, a dva su odbijena. U nastavku ćemo provesti analizu dosadašnjih rješenja VSRH o prijedlogu za dopuštenje oglednog postupka.

3.1. Odbijeni prijedlozi za dopuštenje oglednog postupka

Kronološki drugi podneseni prijedlog za dopuštenje oglednog postupka i prvi odbijeni bio je predmet oznake P-20/2019 u kojem je tužitelj E.o. d.d., a tuženik Lovačko društvo, B. Prijedlog je podnio Općinski sud u Osijeku koji je za razlog naveo da se između istih stranaka vodi već 17 sporova pred istim sudom, a već su pred tim sudom donesene dvije odluke koje su, međutim, različite u rješenjima s obzirom na pravna pitanja postavljena u prijedlogu.⁶ Pravno pitanje u prijedlogu se odnosilo na pitanja iz područja kasko osiguranja motornih vozila i štetu koja je izravno prouzročena od divljači i domaćih životinja. VSRH je ipak odbio prijedlog da se u oglednom postupku riješe pravna pitanja navedena u prijedlogu navodeći da ne postoje pretpostavke za podnošenje istog.⁷ Iako je u ZPP-u navedeno da u rješenju kojim se prijedlog odbija ne mora stajati obrazloženje, već je dovoljno samo navesti kako nema pretpostavki za podnošenje prijedloga (čl. 502.lj, st. 3. ZPP-a 22), sud je ipak u spomenutom rješenju obrazložio svoju odluku. Iako je Općinski sud u Osijeku u prijedlogu kao razlog podnošenja naveo dvije različite sudske odluke o istim pitanjima, VSRH je istim tim razlogom obrazložio svoje rješenje. Naime, VSRH je ocijenio da stranke u postupcima imaju mogućnost korištenja

⁶ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gop 1/2020-3 od 15. rujna 2020.

⁷ Ibid.

redovnog i izvanrednog pravnog lijeka u vidu žalbe i revizije pa stoga nije osnovano pokretati ogledni postupak za rješavanje istih pitanja.⁸ To zapravo znači da redovni i izvanredni pravni lijekovi imaju prednost što se tiče ispitivanja sudskih odluka, pogotovo ako se radi o nepravomoćnim odlukama, gdje je žalba gotovo uvijek mogućnost za stranke u postupcima. Sud smatra da se ista svrha može postići tim putem te da nije svrhovito pokretati ogledni postupak.

Sljedeći prijedlog za pokretanje oglednog postupka podnesen je nedugo nakon ranije spomenutog, a podnio ga je Trgovački sud u Zagrebu, i to na prijedlog tužitelja G. P.-P. u predmetu oznake 154/2020. U prijedlogu Trgovačkog suda navedeno je kako su se prema stanju u siječnju 2020. vodila 42 istovrsna spora velike vrijednosti u kojima su tužitelji razne općine i gradovi, a tuženici infrastrukturni operatori. Nadalje, sud je naveo i kako se zbog prirode pravnih pitanja predmeta te pandemije i potresa u Zagrebu očekuje i daljnji priliv novih istovrsnih predmeta te da će se taj broj dodatno povećati.⁹ Vrhovnom sudu je podneseno čak osam pitanja za koje Trgovački sud traži da se zauzme stajalište, no svih osam pitanja je odbijeno. I u ovom rješenju je VSRH obrazložio svoju odluku o odbijanju iako nemaju obvezu to učiniti. VSRH je utvrdio da je u 16 od 42 istovrsna predmeta pred Trgovačkim sudom već donesena prvostupanjska odluka te da isti nalaze pred Visokim trgovačkim sudom povodom žalbe. Stoga je jasno da VSRH drži isti stav kao i u prethodno navedenom rješenju vezano za mogućnosti koje stranke imaju povodom prvostupanjskih odluka.¹⁰ VSRH je nadalje uvidio kako je dopuštena revizija protiv drugostupanjske presude u identičnom predmetu te zbog toga navodi kako nije svrhovito pokrenuti ogledni postupak kada je već dopuštena revizija. Pozvao se na odredbu Ustava Republike Hrvatske u kojoj je navedeno da VSRH ostvaruje svoju ulogu

⁸ Ibid.

⁹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gop 2/2020-2 od 13. listopada 2020.

¹⁰ Ibid.

time što osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni i to u postupku revizije i oglednom postupku (čl. 119. st. 1. Ustava RH). Ogledni postupak ima za svrhu ubrzavanje procesa kod većeg broja istovrsnih predmeta kako bi se preveniralo dugotrajno rješavanje u tri stupnja, ali samo ako su svi predmeti u ranoj fazi postupka, što u ovom predmetu nije bio slučaj.¹¹ Iako navedene okolnosti same po sebi nisu formalna zapreka pokretanju oglednog postupka, VSRH ukazuje da u ovom slučaju to ne bi bilo svrsishodno, budući da će isti sud u postupku revizije riješiti sporna pitanja.¹²

Iako je praksa u odnosu na ogledni postupak gotovo neznatna, zamjetno je da se VSRH, za sada, poziva na slične razloge prilikom odbijanja prijedloga za dopuštenje oglednog postupka, jer postoje druge mogućnosti za stranke u tim postupcima, redovni i izvanredni pravni lijekovi. Zbog toga se javlja potreba da se uspoređi revizija i ogledni postupak koje će detaljnije proanalizirati u daljnjem tekstu.

3.2. Prihvaćeni prijedlozi za dopuštenje oglednog postupka

Dok su rješenja, kojima su prijedlozi za dopuštenje oglednog postupka odbijeni, bili opširni zbog obrazloženja, rješenja u kojima je sud prihvatio da se provede ogledni postupak znatno su sažetija i kraća. Pritom se tu javlja nelogičnost povodom tih obrazloženja. Kako to da su odluke kojima se prijedlozi za dopuštenje oglednog postupka detaljno elaborirane, dok kod prijedloga kojima se isti dopušta to obrazloženje izostaje? Nekako je dojam da je zakonodavac ciljao na suprotan učinak od ovoga, no najnovijim izmjenama se nije diralo u taj aspekt oglednog postupka tako da za sada stoji da je praksa VSRH takva.

Naime slučaju prvog prijedloga i prvog rješenja koje je VSRH glede pokretanja oglednog postupka, radilo se o slučaju konverzije ugovora zaključenih u švicarskim francima,

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

jednom od javnosti najpoznatijih slučajeva. O ishodu tog oglednog postupka i trajnim učincima na hrvatsko pravosuđe će više biti riječi kod neujednačenosti prakse nakon rješenja VSRH-a u oglednom postupku.

Drugi dopušteni prijedlog za oglednim postupkom došao je s Općinskog suda u Slavonskom Brodu – Stalne službe u Novoj Gradišci, gdje se pojavilo pitanje izjednačavanje osnovice za obračun plaće za državne službenike i namještenike s osnovicom javnih službenika.¹³ Pri tome je zanimljiv podatak koji je VSRH naveo u rješenju. Naime, iz dostavljenih obavijesti Vrhovnom sudu, proizlazilo je da je pred prvostupanjskim sudovima u Republici Hrvatskoj u tom trenutku bilo pokrenuto preko 2000 predmeta u kojima je odluka ovisila o rješavanju pravnih pitanja koja su navedena u prijedlogu za oglednim postupkom.¹⁴ Taj podatak nam zapravo pokazuje pravu prirodu oglednog postupka i koje beneficije on nosi sa sobom. Provođenjem jednog oglednog postupka se može skratiti trajanje velikom broju predmeta te je ujedno i korak naprijed prema ujednačavanju prakse u hrvatskom pravosuđu. Naravno, pod uvjetom da se niži sudovi pridržavaju odredbi ZPP-a te pravnog shvaćanja zauzetog u odluci VSRH, a to nije uvijek slučaj, što nas dovodi do problema neujednačene prakse.

4. Neujednačena praksa sudova nakon odluke VSRH u prvom oglednom postupku

Vezujući učinak odluke VSRH povodom oglednog postupka očituje se u tome da su prvostupanjski sudovi vezani tim pravnim shvaćanjem u nastavljenim postupcima (čl. 502.n. st. 1. ZPP 22). To međutim nije prvi primjer vezanosti nižih sudova za pravna shvaćanja viših. Tako je, primjerice, do izmjena iz Novele ZPP-a 22, bilo propisano da sud kome je predmet

¹³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gop 1/2021-2 od 11. kolovoza 2021.

¹⁴ Ibid.

vraćen na ponovno suđenje, vezan je u tom predmetu pravnim shvaćanjem na kojemu se temelji rješenje revizijskoga suda kojim je ukinuta pobijana drugostupanjska, odnosno kojim su ukinute drugostupanjska i prvostupanjska presuda (čl. 394.a, ZPP 19). Razlike koje postoje između raznih oblika vezivanja nižih sudova pri donošenju odluka su ogromne i mogu se odnositi na različite objekte (npr. činjenična utvrđenja ili pravna shvaćanja), različita tijela (domaća ili europska) i sl. Ipak, neovisno o njihovoj različitosti, svima je zajedničko da svojim djelovanjem ograničavaju postupanje nižih sudova, a sve to radi osiguravanja jedinstvene primjene prava, osiguranja pravne sigurnosti ili poštivanja ustavnih i ljudskih prava i sloboda.¹⁵

Ranije navedena odredba ZPP-a navodi kako su sudovi vezani pravnim shvaćanjem u nastavljenim postupcima, no pritom nije navedeno misli li se tu samo na postupke koji su već započeli i trenutno su prekinuti ili se pravno shvaćanje odnosi i na naknadno pokrenute postupke. Budući da u ZPP-u stoji da se ogledni postupak pokreće zbog važnog pitanja kod većeg broja sporova koji su već pokrenuti *ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju* (čl. 502.j ZPP-a 22), očito je da pravno shvaćanje vezuje sudove i kod postupaka koji se naknadno pokrenu.¹⁶ Što se tiče izraza *u kraćem razdoblju* i kada stranke mogu u sličnim sporovima tražiti izmjenu zauzetog pravnog shvaćanja, zakon ne određuje pobliže već se to ostavlja sudskoj praksi na utvrđivanje.¹⁷

Slijedom svega navedenog, dolazimo do primjene ranije navedenih odredbi u praksi. Nisu svi sudovi jednako protumačili odredbe ZPP-a pa je sudska praksa postala neujednačena nakon odluke VSRH u oglednom postupku. To zapravo poništava pozitivne učinke oglednog postupka kao takvog. VSRH je u svojoj odluci kojom se dopušta prijedlog za pokretanjem oglednog postupka ocijenio pitanje postavljeno u istom kao važno jer postoji veći broj sličnih

¹⁵ Maganić, op. cit. (bilj. 5.), str. 227.

¹⁶ Ibid, str. 228.

¹⁷ Ibid, str. 228.

postupaka koji pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju pred prvostupanjskim sudovima. U svom obrazloženju VSRH naveo je *da ovaj postupak omogućuje prvostupanjskim sudovima da brže i lakše donesu svoje odluke, da se njime povećava pravna sigurnost, jer neće biti moguće da sudovi donesu različite odluke o postavljenom pravnom pitanju, strankama se omogućava pravo na suđenje u razumnom roku, uz manje troškove postupka, i u krajnjoj liniji, smanjuje opterećenost Vrhovnog suda Republike Hrvatske istovrsnim predmetima, zbog čega više neće biti potrebe za ujednačavanjem različite sudske prakse sudova nižeg stupnja.*¹⁸

Stoga ako je svrha oglednog postupka riješiti važno pravno pitanje kako bi se osigurala ustavna zadaća Vrhovnog suda RH - jedinstvena primjena prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu te ako su sudovi u nastavljenim postupcima vezani tim pravnim shvaćanjem, što je sud i naveo u svom obrazloženju, nedopustivo je da nižestupanjski sudovi apstrahiraju tako doneseno pravno shvaćanje i da sude protivno njegovom sadržaju.¹⁹

Kako bi mogli detaljnije utvrditi kako i zašto dolazi do neujednačenosti prakse, moramo prvo proći kroz pravno shvaćanje koje je zauzeo VSRH u povodu oglednog postupka.

4.1. Pravno shvaćanje VSRH

Rješenjem Gos 1/2019-36 od 4. ožujka 2020. godine, VSRH je odgovorio na postavljeno pravno pitanje o sporazumu o konverziji, sklopljen na osnovi Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju²⁰, te je utvrdio da sporazum ima učinke i valjan

¹⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gos-1/2019-5 od 11. prosinca 2019.

¹⁹ Maganić, Aleksandra; Neujednačena sudska praksa nakon prvog oglednog postupka, Portal IUS-info, dostupno na: https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41748#sup_9, 26. svibnja 2020.

²⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (Narodne novine br. 102/15), u daljnjem tekstu: ZID ZPK 15.

je u slučaju kada su nišetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli.²¹ Ipak, ono što je korisnike kredita koji su pristali na konverziju zanimalo jest od kakvog je utjecaja pravno shvaćanje koje je VSRH zauzeo u povodu oglednog postupka na njihove zahtjeve za isplatu. Tu je došlo to nekoliko shvaćanja stajališta koje je VSRH zauzeo te do njihovih različitih interpretacija. Tako je u jednom članku²² autor nakon izražene dvojbe o još uvijek relativno otvorenom i nejasnom pitanju obeštećenja onih potrošača koje su svoje CHF kredite konvertirali u euro kredite, zauzeo stajalište da pitanje pune restitucije potrošača VSRH nije vezao uz nišetnost odnosno nepostojanje sporazuma o konverziji, na što su brojni umješaci u oglednom postupku i sami ukazivali u svojim podnescima, već je rješavanje tog pitanja uputio u domenu individualnih parnica i posebnih okolnosti svakog pojedinog konvertiranog kredita, tako napravivši jasnu distinkciju između valjanosti konverzije i prava na punu restituciju koja se mora preispitati u svakom pojedinom sporu.²³ Međutim, ovakav stav autora naravno ne isključuje mogućnost i nešto drugačije interpretacije pravnog shvaćanja VSRH koja (čini se) ipak nije imala za intenciju samo odgovoriti na pitanje valjanosti ugovora o konverziji, već odgovorima na različite nedoumice s tim u vezi sugerirati da potrošači koji su konvertirali ugovore o kreditu s valutnom klauzulom u švicarskom franku nemaju pravo na obeštećenje.²⁴ Sve to dovelo je do nedoumica i različitih interpretacija pravnog shvaćanja od strane nižih sudova pa se stoga pojavljuju i različite presude u sporovima.

²¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gos 1/2019-36 od 04. ožujka 2020.

²² Metelko, Igor, Prava korisnika kredita s valutnom klauzulom u CHF unatoč valjanosti konverzije, s osvrtom na prvi ogledni postupak u Republici Hrvatskoj, broj Gos-1/2019, dostupno na: <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=41703>, stanje od 18. lipnja 2022.

²³ Maganić, op. cit. (bilj. 19.).

²⁴ Ibid.

4.2. Odluke nižih sudova nakon pravnog shvaćanja VSRH-a

Kako su županijski sudovi prihvatili pravno shvaćanje VSRH doneseno u povodu oglednog postupka, odnosno poštuje li se odredba o vezanosti pravnim shvaćanjem sukladno kojoj će sud u nastavljenim postupcima biti vezan tim pravnim shvaćanjem, nažalost nemamo jedinstven odgovor.²⁵ Primjerice, Županijski sud u Puli-Pola odlučio je da se odbija žalba tužiteljice kao neosnovana i potvrdio je presudu Općinskog suda u Rijeci P-2660/16-16 od 17. svibnja 2017. kojom je odbijen tužbeni zahtjev tužiteljice s obrazloženjem da nema pravni interes za vođenje parnice jer je pristala na konverziju kredita.²⁶ U svom obrazloženju odluke Županijski sud u Puli - Pola pozvao se na izraženo pravno shvaćanje VSRH iz oglednog postupka te utvrdio da se izraženo pravno shvaćanje primjenjuje i u odnosu na postavljen zahtjev tužiteljice.²⁷ Nadalje, Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, kao drugostupanjski sud također je odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu Općinskog suda u Zadru, Stalne službe u Benkovcu 39 P 1821/2017 od 28. studenog 2018.²⁸ I ovaj se sud pozvao na stajalište VSRH te zaključio da zbog valjanosti sporazuma o konverziji proizlazi da tužbeni zahtjev tužitelja kako glavni, tako ni eventualno kumulirani nisu osnovani.²⁹

5. Novine u oglednom postupku prema Noveli ZPP-a iz 2022. godine

Prema Noveli ZPP-a 22, koja je stupila na snagu 19. srpnja 2022. godine, došlo je do nekih promjena u oglednom postupku. S ciljem poticanja češćeg korištenja ovog instituta, kao posebno važnog za ujednačavanje sudske prakse, redefiniran je dio odredbi na način da se taj

²⁵ Ibid.

²⁶ Županijski sud u Puli – Pola Gž-925/2017-2 od 20. ožujka 2020.

²⁷ Maganić, op. cit. (bilj. 19.).

²⁸ Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, Gž-73/2019-5 od 28. travnja 2020.

²⁹ Maganić, op. cit. (bilj. 19.).

postupak može pokrenuti na prijedlog suda, a stranke i umještači mogu dati inicijativu sudu za pokretanje. Prema riječima zakonodavca, pojednostavljen je i postupak povodom samog prijedloga za pokretanje oglednog postupka te je proširen sastav vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji odlučuje u oglednom postupku u svrhu zauzimanja ujednačenog stava te osiguravanja veće pravne snage te odluke.³⁰ Sve nove odredbe u posebnim postupcima su, prema zakonodavcu, u funkciji ekonomičnosti postupka i trebaju značajno doprinijeti da se strankama pred sudom pruži pravovremena zaštita.³¹

Kako bi mogli provesti analizu donesenih izmjena, usporedit ću pojedina obilježja oglednog postupka te usporediti ranija rješenja s novima te zaključiti kakvi su učinci ostvareni.

5.1. Pokretanje postupka

Prva promjena odnosi se na pokretanje i odlučivanje o dopuštenosti oglednog postupka. Do sada, relativno brzi i kratki postupak pokretanja oglednog postupka, sada je proširen s nadodanim radnjama i širenjem kruga predlagatelja za pokretanje postupka.

Kada je ogledni postupak bio uveden Novelom ZPP-a 19, postupak je slijedio tako da sud, pred kojim je podnesen veći broj tužbi u sličnim ili istim sporovima, nakon sjednice sudskog odjela, dostavi prijedlog za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava zajedno sa spisima predmeta pred VSRH kako bi mogao zauzeti stav o tom pitanju (čl. 502.k. ZPP-a 19). Novelom ZPP-a 22 to se izmijenilo, pa se sada prvo mora zatražiti od predsjednika suda zakazivanje sjednice sudskog odjela kako bi se raspravilo o pretpostavkama za podnošenje prijedloga za pokretanje oglednog postupka za rješenje pitanja važnog za

³⁰ Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku, drugo čitanje, P.Z.E. br. 264, od 09. lipnja 2022., str. 28, u daljnjem tekstu: Konačni prijedlog.

³¹ Bodul, Dejan; Još jedna izmjena Zakona o parničnom postupku: što donosi Novela iz 2022., Portal IUS-Info, dostupno na poveznici: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/jos-jedna-izmjena-zakona-o-parnicnom-postupku-sto-donosi-novela-iz-2022>, 18. srpnja. 2022.

jedinstvenu primjenu prava. Pritom se proširio i krug subjekata s pravnim interesom koji to mogu predložiti pokretanje pa se sada tu javljaju stranke i umješaci kao potencijalni inicijatori za predlaganje pokretanja oglednog postupka (čl. 502.k, st. 1. ZPP-a 22). Pritom je važno napomenuti da sud i dalje postupak pokreće po službenoj dužnosti, bilo da inicijativa kreće od stranaka i umješaca, bilo da to sud sam odluči.

Novina je da stranke i umješaci iz sporova koji bi se mogli riješiti oglednim postupkom imaju 30 dana da se pisano očituju o potrebi pokretanja istog. O tim očitovanjima se raspravlja na sjednici sudskog odjela kao i o drugim važnim činjenicama i okolnostima važnima za odlučivanje o potrebi podnošenja prijedloga za pokretanjem oglednog postupka (čl. 502.k, st. 2. i 3. ZPP-a 22). Proširivanje kruga ovlaštenih predlagača te ostale izmjene u navedenom članku je zakonodavac izmijenio s ciljem daljnjeg unaprjeđenja instituta oglednog postupka, kako se navodi u *Konačnom prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*.³²

S druge strane rok za očitovanje Vrhovnog suda RH nije naveden, a Vrhovni sud se za razliku od stranka, ne treba očitovati o potrebi pokretanja oglednog postupka, već o samim postupcima u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja, osim ako se ne smatra da je to isto.³³

Osim toga je uvedeno i da tek pošto sud dobije očitovanja od stranki i umješaca i raspravi o njima te ako odluči podnijeti prijedlog za pokretanje oglednog postupka, sud će taj prijedlog sa spisom predmeta dostaviti Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, a isti će se odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova (čl. 502.k, st. 4. ZPP-a 22).

³² Konačni prijedlog, str. 47.

³³ Maganić, Aleksandra, Novine u oglednom postupku, rad je u postupku objave u knjizi Modernizacija parničnog procesnog prava, ur. Jakša Barbić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2022.

Izgledno je da je došlo do kompliciranja pokretanja postupka od strane zakonodavca u postupku koji je prije navedenih izmjena bio veoma brz, direktan i jasan. Do Novele ZPP-a 22 bilo je predloženo pokretanje četiri ogledna postupka, od kojih su samo dva dopušteni i završeni. Ostaje sada vidjeti kako će u praksi izgledati novi ogledni postupci te hoće li dovesti do učinaka željenih od strane zakonodavca.

5.2. Uloga Vrhovnog suda RH u komunikaciji s nižim sudovima

Uvođenjem oglednog postupka 2019. godine, određeno je bilo da, nakon primitka prijedloga za dopuštenje oglednog postupka, će predsjednik VSRH bez odgode zatražiti od predsjednika svih prvostupanjskih sudova da ga obavijeste o tome jesu li i u kojem broju pred njihovim sudovima pokrenuti takvi sporovi. Isto su sudovi morali učiniti u roku od 15 dana (čl. 502.1 st.1. ZPP-a 19). No stupanjem na snagu Novele ZPP-a 22, u odnosu na tu komunikaciju, dolazi do pojedinih izmjena.

Prije svega, očigledna je promjena gdje se ne navodi tko unutar VSRH komunicira s nižim sudovima (što je do sada bio predsjednik VSRH), već se sada navodi da to čini Vrhovni sud. Nadalje, navedeno je da Vrhovni sud Republike Hrvatske može od predsjednika sudova zatražiti da bez odgode dostave dopunske obavijesti o okolnostima relevantnima za odlučivanje o prijedlogu (čl. 502.1, st. 1. ZPP-a 22). Zakonodavac je samo kratko obrazložio tu promjenu te naveo da je i ranijim uređenjem VSRH mogao od predsjednika sudova zatražiti podatke, ali samo o tome jesu li i u kojem broju pred njihovim sudovima pokrenuti takvi sporovi te da se novim uređenjem proširuje prostor za komunikaciju s nižim sudovima.³⁴ Pritom nije jasno što bi sve te dopunske obavijesti trebale obuhvatiti, ali s obzirom na to da je taj izraz relativno širok, svakako više od onoga što su sudovi do sada trebali (morali) dostaviti.³⁵

³⁴ Konačni prijedlog, str. 47.

³⁵ Maganić, op. cit. (bilj. 33.).

Daljnja promjena je uvođenje roka u kojem se zainteresirane osobe mogu očitovati o potrebi pokretanja oglednog postupka. Taj rok iznosi 45 dana te teče od dana objave obavijesti o prijedlogu (čl. 502.1, st. 2. ZPP-a 22). Nije pritom jasno tko su te *zainteresirane osobe*, jer takav izraz do sada nije korišten u parničnom procesnom pravu.³⁶ Očito ostaje vidjeti u praksi koje će se sve *zainteresirane osobe* očitovati o prijedlozima te kako će na to odgovoriti VSRH.

5.3. Odlučivanje o prijedlogu za dopuštenost

Nadalje, Novelom ZPP-a 22 su, uz već ranije navedene, uvedeni dodatni kriteriji kojima će se vijeće od pet sudaca VSRH voditi kada odlučuje o dopuštenosti oglednog postupka. Zakonodavac je odlučio detaljnije urediti tu fazu i zapravo usmjeriti VSRH, pomnije naznačiti o čemu treba voditi računa kada se donosi odluka. Tako da VSRH treba voditi računa o broju pokrenutih postupaka i njihovom predvidivom roku u kojem bi oni mogli biti okončani redovitim putem, da uzimaju u obzir vjerojatnost da dođe do nejedinstvene primjene prava te mogućim štetnim posljedicama koje bi mogle uslijediti zbog dugotrajnosti redovitog postupka ujednačavanja pravnih shvaćanja sudova, kao i da razmišljaju o potrebi da se radi što kvalitetnijeg rješavanja pitanje važno za jedinstvenu primjenu prava raspravi pred većim brojem prvostupanjskih i drugostupanjskih sudova (čl. 502.lj, st. 3. ZPP-a 22). Također je dodana i odredba da sud neće pokrenuti ogledni postupak ako je o istom pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava već doneseno rješenje kojim se dopušta revizija (čl. 502.lj, st. 4. ZPP-a 22). Time je zakonodavac zauzeo stav po pitanju sukoba između revizije i oglednog postupka, budući da su, do Novele ZPP-a 22, revizija i ogledni postupak bili slični postupci glede toga da se u oba donosi odluka o pravnom pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava.

³⁶ Ibid.

Uz već gore navedeno, novine se javljaju i kod dostave rješenja kojim se dopušta prijedlog za pokretanje oglednog postupka, pa se sada, uz dosadašnju objavu na e-stranicama oglasne ploče sudova, rješenje dostavlja i strankama i umještačima (čl. 502.lj, st. 6. ZPP-a 22)

5.4. Sastav vijeća Vrhovnog suda RH i odluka

U oglednom postupku, VSRH odlučuje u vijeću, a sastav tog vijeća se promijenio Novelom ZPP-a 22. Zakonodavac je propisao da u oglednom postupku odlučuje prošireno vijeće od trinaest sudaca VSRH presudom u roku od 90 dana od dana objave rješenja kojim je dopušten prijedlog (čl. 502.m, st. 1. ZPP-a 22). Imajući na umu da je dosadašnji broj sudaca bio pet (čl. 502.m ZPP-a 19), vidimo da je time je uvelike ogledni postupak, odnosno pravno shvaćanje VSRH iz istog, dobilo na snazi. U obrazloženju uz ovu izmjenu navedeno je da takav sastav vijeća Vrhovnog suda RH omogućava ujednačeniji stav. Doista, kada treba donijeti odluku o oglednom postupku u sastavu vijeća trinaest sudaca VSRH, radi se o broju sudaca koji čine natpolovičnu većinu Građanskog odjela VSRH, budući da ih ukupno ima dvadeset i tri.³⁷

Za kraj, velika je promjena i to da se vrsta odluke kojim se odlučuje u oglednom postupku mijenja iz rješenja u presudu. Vrhovni sud Republike Hrvatske presudom zauzima pravno shvaćanje o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava uz obrazloženje kojim se u obzir uzimaju i očitovanja stranaka te druge okolnosti važne za odlučivanje.³⁸

³⁷ Ibid.

³⁸ Konačni prijedlog, str. 48.

6. Usporedba oglednog postupka i revizije

6.1. Općenito o reviziji

Revizija protiv presude je izvanredan, samostalan, devolutivan, nesuspendivan, ograničen i dvostrani pravni lijek stranaka zbog povrede zakona protiv pravomoćne presude drugostupanjskog suda donesene u povodu žalbe protiv presude prvostupanjskog suda.³⁹ Prvi put uvedena u naš pravni sustav kao redovni pravni lijek 1956. godine, revizija je od tada do danas prošla brojne velike i male promjene. Prije svega, očigledna je promjena da je danas revizija izvanredni pravni lijek, što je prvi put uređeno ZPP-om iz 1975., primarno iz razloga ekonomičnosti i pravne sigurnosti, da se osigura kvalitetnija pravna zaštita.⁴⁰ Ipak, nisu sve promjene bile dobro prihvaćene niti uspješne u ostvarivanju svrhe revizije. Primjerice, Novelom ZPP-a iz 1999. je vrijednosni cenzus za dopustivost revizije toliko povećan da je revizija postala izuzetno dopušteni pravni lijek te se baš zbog toga otvorilo pitanje ustavnosti takvog rješenja, obzirom na to da se time onemogućava velikom broju predmeta da dođu pred VSRH i tako se smanjuje mogućnost osiguravanja jedinstvene primjene prava i jednakosti građana.⁴¹

Uvidjevši nedostatke tadašnjeg modela revizije, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. godine⁴² nastojale su se ispraviti pogreške. Naime, time je uvedena revizija po dopuštenu žalbenog suda, odnosno drugostupanjski sud u svojoj presudi odlučuje i naznačuje materijalnopravno ili procesnopravno pitanje zbog kojega se dopušta revizija.⁴³ Triva i Dika 2004. predvidjeli su da ne treba očekivati da će drugostupanjski sudovi

³⁹ Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 718.

⁴⁰ Ibid, str. 719.

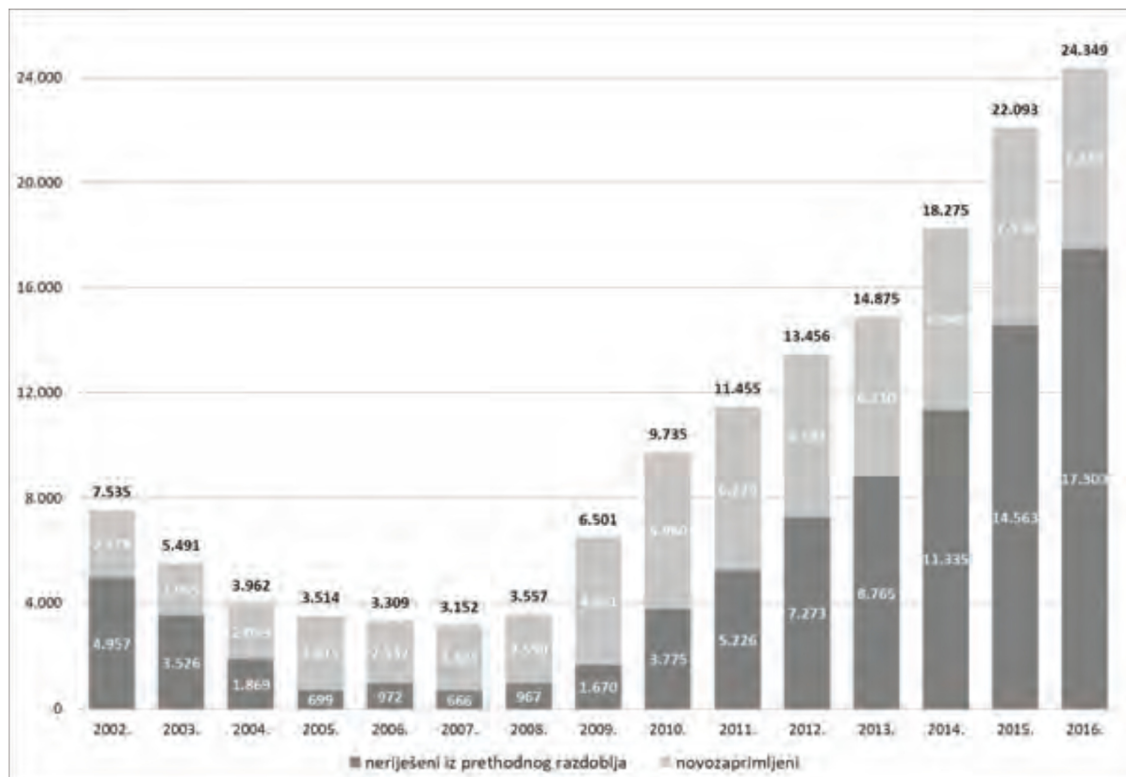
⁴¹ Ibid.

⁴² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 117/03), u daljnjem tekstu: ZID ZPP 03, Novela ZPP-a 03.

⁴³ Triva, Dika, op. cit. (bilj. 39).

izdašno koristiti tu mogućnost te da ista promjena neće realno pridonijeti ostvarivanju Ustavom zacrtanih ciljeva VSRH.⁴⁴

Ako pogledamo *Grafikon 1.*, vidimo da su po tom pitanju bili u pravu, budući da je revizijskih predmeta s godinama bilo sve manje i manje, toliko da je broj revizijskih predmeta 2007. godine bio za 60% manji od broja predmeta iz 2002. godine.

Grafikon 1. Revizijski predmeti u radu pri Vrhovnom sudu Republike Hrvatske (2002. – 2016.)⁴⁵

Trend opadanja revizijskih predmeta se mijenja Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine⁴⁶, kada je, uz redovnu reviziju, uvedena i izvanredna revizija. Razlika je da se kod izvanredne revizije ne mora čekati dopuštenje drugostupanjskoj suda, već svatko može, ako smatra da je predmet važan za jedinstvenu

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Bratković, Marko; De expensis non curat praetor supremus?, Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - domaća i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, u Splitu 2017. godine, str. 437.

⁴⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 84/08), u daljnjem tekstu: ZID ZPP 08, Novela ZPP-a 08.

primjenu prava i ravnopravnosti svih, podnijeti zahtjev za dopuštenje revizije VSRH. Povodom toga dolazi do velikog skoka broja revizijskih predmeta pri VSRH i pritom do zagušenja rada istog. U *Grafikonu 1* vidimo da te brojke premašuju sve prijašnje godine po broju revizijskih predmeta pri VSRH, ali povećanje broja podnesenih prijedloga dovodi i do sve većeg broja neriješenih predmeta koji se samo prenose iz godine u godinu. Po službenim brojkama, od 2012. taj broj neriješenih revizijskih predmeta počinje biti viši od broja novozaprimljenih predmeta te dovodi do dugotrajnosti postupka i pretrpanosti suda.

Sve to je dovelo do Novele ZPP-a 19 kojom se ukidaju i redovna i izvanredna revizija te je dominirala revizija po dopuštenju VSRH. Najvažnije obilježje te revizije bila da će VSRH dopustiti reviziju ako se može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za odluku u sporu i za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu, a osobito:

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem odluka suda drugog stupnja odstupa od prakse revizijskog suda, ili

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem nema prakse revizijskog suda, pogotovo ako sudska praksa viših sudova nije jedinstvena, ili

- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem sudska praksa revizijskog suda nije jedinstvena, ili

- ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi - osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom

Ustavnoga suda Republike Hrvatske, Europskoga suda za ljudska prava ili Suda Europske unije - trebalo preispitati sudsku praksu (čl. 385.a ZPP-a 19).

Što se tiče sastava vijeća u kojem VSRH odlučuje o prijedlogu za dopuštenje i o reviziji, kad odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji protiv drugostupanjskih odluka, prema trenutno važećem ZPP-u, VSRH sudi u vijeću sastavljenom od pet sudaca (čl. 44. st. 3. ZPP-a 22). Pritom je bitno napomenuti da je Novelom ZPP-a 22 stadij dopuštenja revizije izmijenjen te je broj sudaca u vijeću povećan s tri na pet (čl. 44. st. 4. ZPP-a 19). Ako ova rješenja usporedimo s oglednim postupkom i sastavom vijeća sudaca VSRH prije Novele ZPP-a 22 vidimo da je u prvom stadiju ogledni postupak imao veći broj sudaca u vijeću (pet sudaca prema tri suca za reviziju) dok su u drugom stadiju bili izjednačeni po tom pitanju (po pet sudaca u oba postupka).

Konačno, valja napomenuti da ranije ukinuta redovna revizija nije u potpunosti nestala već se pojedina obilježja revizije prema ZPP-u 19 mogu naći u tzv. reviziji *ex lege*. U toj reviziji, stranke mogu podnijeti reviziju protiv presude donesene u drugom stupnju, bez dopuštenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske, i to samo u sporovima:

- o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa,
- o utvrđivanju majčinstva ili očinstva,
- u povodu tužbi za zaštitu od diskriminacije,
- u povodu tužbi radi objave ispravka informacije (čl. 382.a. ZPP-a 19).

Ipak, revizija *ex lege* nije se dugo zadržala već je najnovijom izmjenom ZPP-a ukinuta, ostavljajući tako redovitu reviziju po dopuštenju VSRH kao jedinu vrstu revizije.⁴⁷

6.2. Usporedba revizije i oglednog postupka

Kada usporedimo obilježja revizije (konkretno o trenutno jedine važeće revizije – revizije po dopuštenju) i oglednog postupka, možemo utvrditi neke sličnosti, pojedine elemente koji su im zajednički. Prije svega, oba instituta rješavaju pri VSRH, oba imaju dva stadija postupka (prijedlog za dopuštenje i odluka o tome), u oba postupka odlučuje se u vijeću sudaca. Možda najvažnija usporedba je što se povodom rješavanja u oba postupka može očekivati odluka o važnom pravnom pitanju koje je bitno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu. Dakle u građanskom procesnom pravu imamo dva postupka koja, ovako na prvi pogled, mogu utjecati na donošenje rješenja o važnim pravnim pitanjima. Mogli bi se zapitati zašto imamo dva takva postupka, koji je od njih jači, koji od njih će iznjedruti stajalište koje će imati veću pravnu snagu, kojeg će se niži sudovi pridržavati i na koje će se referirati pri donošenju svojih odluka i slično.

S obzirom na to da kratkog i jasnog odgovora na ova pitanja nema, ključno je da, uz već navedene sličnosti, usporedimo njihove razlike.

Prva velika razlika jest zapravo u kojem trenutku parničnog postupka je moguće pokrenuti te postupke. Kao što smo već rekli, revizija po dopuštenju je izvanredni pravni lijek, što znači da se isti pokreće tek po pravomoćnosti sudske odluke. Revizija jest, naime, redovan i standardan put ujednačavanja pravne prakse, no kako hrvatsko procesno pravo ne poznaje preskakanje pravnih lijekova, pa niti tzv. skokovitu ili preskačuću reviziju, da bi predmet

⁴⁷ Čl. 59. ZID ZPPa- 22.

dospio do Vrhovnog suda redovitim putem potrebno je da prođe i prvostupanjski i drugostupanjski postupak, za što redovito treba čekati najmanje nekoliko godina.⁴⁸ S druge strane, prijedlog za dopuštenje oglednog postupka se podnosi kod postupaka koji su već pokrenuti u prvom stupnju ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem vremenskom razdoblju, dakle u puno ranijoj fazi postupka te s mogućnošću bržeg i ekonomičnijeg rješavanja postupka, što je bila i ideja zakonodavca kako doskočiti dugotrajnim postupcima i neujednačenoj praksi u Republici Hrvatskoj te razlog uvođenja oglednog postupka kao takvog. Zato je ogledni postupak koncipiran kao poseban i izvanredan, akcelerirani put rješavanja novih pravnih pitanja u slučajevima u kojima se ocijeni da bi, zbog moguće lavine predmeta u kojima bi se postavljalo isto pravno pitanje, takvo pravno pitanje radi izbjegavanja pravne nesigurnosti većih razmjera bilo potrebno ubrzano riješiti, kako bi se prevenirale proturječne odluke i usmjerila sudska praksa.⁴⁹

Sljedeća ključna razlika koju treba sagledati jest kako se odlučuje u oba postupka. Kao što smo rekli, oba postupka imaju dva stadija te se u prvom stadiju odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije, odnosno oglednog postupka. Sličan je broj sudaca koji sudi u vijeću. O oba prijedloga za dopuštenje, prema trenutno važećem ZPP-u, odlučuje VSRH u vijeću od pet sudaca. Taj stadij u postupku dopuštenja revizije doživio je promjenu Novelom ZPP-a 22 te je broj sudaca u vijeću koji odlučuje o dopuštenosti povećan s tri (čl. 44. st. 4. ZPP-a 19) na pet, što znači da je broj sudaca u istom stadiju oba postupka sada jednak (čl. 44. st. 3. ZPP-a 22). I u drugom stadiju postupaka je došlo do promjene, ali samo u oglednom postupku. Naime, kada je ogledni postupak uveden Novelom ZPP-a 19, odluku u istom donosilo je vijeće od pet sudaca (čl. 502.m ZPP-a 19), a stupanjem na snagu Novele ZPP-a 22 je došlo do izmjene te odredbe

⁴⁸ Uzelac, Alan; Ogledni postupak radi rješavanja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava: dobre strane i problematični elementi novog instrumenta, Zbornik radova s VI. međunarodnog savjetovanja, u Splitu 2020. godine, str. 21.

⁴⁹ Ibid.

te u oglednom postupku odluku donosi vijeće od trinaest sudaca (čl. 502.m ZPP-a 22). Primjetan je skok broja sudaca u vijeću s dosadašnjih pet na visokih trinaest, što zasigurno daje veću važnost i snagu odluci VSRH o pravnom pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava naspram odluke povodom revizije. U obrazloženju uz ovu izmjenu navedeno je da takav sastav vijeća VSRH omogućava ujednačeniji stav, što to doista i čini, budući da trinaest sudaca zapravo čini natpolovičnu većinu Građanskog odjela VSRH.⁵⁰

Kao zadnju ključnu razliku revizije i oglednog postupka mora se istaknuti vezujući učinak odluke. Do izmjena koje je donijela Novela ZPP-a 22, u odnosu na vezujući učinak, ogledni postupak i revizija su bili slični, odnosno oba instituta su imala vezujući učinak što je ZPP-om bilo izrijekom propisano. Točnije, kod revizije je bilo određeno da sud kome je predmet vraćen na ponovno suđenje, vezan je u tom predmetu pravnim shvaćanjem na kojemu se temelji rješenje revizijskoga suda kojim je ukinuta pobijana drugostupanjska, odnosno kojim su ukinute drugostupanjska i prvostupanjska presuda (čl. 394. a ZPP-a 19). Kod oglednog postupka je pak to kraće uređeno te stoji samo da nakon donošenja pravnog shvaćanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske, sud će u nastavljenim postupcima biti vezan tim pravnim shvaćanjem (čl. 502.n, st. 1. ZPP-a 22). Međutim, Novelom ZPP-a 22 zakonodavac je u potpunosti izbrisao gore navedeni članak koji se odnosi na vezujući učinak odluke povodom revizije, ostavivši je bez izričite odredbe koja vezuje niže sudove tim pravnim shvaćanjem.⁵¹ U obrazloženju zakonodavca samo kratko stoji da se briše jer bi autoritet odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske trebao proizlaziti iz uvjerljivosti argumentacije.⁵² Budući da smo ranije u tekstu pisali kako se niži sudovi nisu baš pridržavali vezujućeg učinka pravnog shvaćanja u oglednom postupku, iako postoji izričita odredba u zakonu, teško je shvatiti *ratio*

⁵⁰ Maganić, op. cit. (bilj. 33.).

⁵¹ Čl. 70. ZID ZPP-a 22.

⁵² Konačni prijedlog, str. 43.

iza brisanja vezujućeg učinka kod revizije. Pritom je korisno naglasiti da bi VSRH trebao uživati najviši autoritet po pitanju odluka i pravnih shvaćanja, bilo to izrijekom navedeno ili ne, no praksa nas navodi na zaključak da to nije uvijek tako, a hoće li to utjecati na reviziju, treba pričekati.

Slijedom svega navedenog, razvidno se kako je povodom Novele ZPP-a 22 došlo do značajnih promjena u oba postupka. Dalo bi se zaključiti da je ogledni postupak postao definitivno jači po svojoj sistemskoj snazi, budući da se odlučuje presudom, veći je broj sudaca u vijeću te je pravno stajalište zadržalo vezujući učinak. Pritom je možda svrhovito spomenuti da je u e-Savjetovanju o prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2022. bilo navedeno kako se briše odredba iz čl. 502.n st. 1. u kojoj se navodi vezujući učinak oglednog postupka, no očito su od toga odustali.⁵³ Gubitkom vezujućeg učinka iz oglednog postupka izgubio bi se njegov značaj i smisao, koji je i ovako već poljuljan time što niži sudovi nakon završetka prvog oglednog postupka nisu nužno pratili pravno stajalište koji je VSRH zauzeo. Može se samo nagađati zašto je zakonodavac odustao od brisanja navedene odredbe te hoće li se to pitanje pojaviti ponovno za par godina kod nove izmjene ZPP-a. Stoji samo čekati i pratiti praksu VSRH povodom oglednog postupka i reakciju na istu.

Za kraj ove usporedbe, uz sve sličnosti koje ova dva postupka imaju, važno je imati na umu da se revizija uvijek vodi povodom jednog samostalnog postupka u kojem je već donesena pravomoćna presuda, dok je za pokretanje oglednog postupka potrebno, uz važno pravno pitanje, i da bude velik broj istih ili istovrsnih sporova koji su pokrenuti pri nižim sudovima. To je ipak donekle i kočnica kod oglednog postupka, jer ga se ograničava, kako ne bi svaki postupak završio pred VSRH-om. Ako to ne bude slučaj, strankama u postupku uvijek ostaje

⁵³ e-Savjetovanje o Nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku dostupno na linku: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>, stanje na dan 10. studenog 2022.

revizija kao izvanredni pravni lijek po pravomoćnosti odluke, ako za to, naravno, ispunjavaju uvjete.

7. Zaključak

Slijedom svega navedenog, možemo potvrditi da je ogledni postupak, barem idejno, jako dobro i korisno sredstvo za skraćivanje dugotrajnosti postupaka i rasterećenje pravosuđa. U praksi ipak nismo još vidjeli velike učinke istog, primarno zbog malog broja provedenih oglednih postupaka u tri godine, koliko je ogledni postupak u primjeni. Pritom su već provedeni ogledni postupci iznjedrili i neke probleme, od kojih je od najvećeg značaja zasigurno neujednačenost odluka prvostupanjskih sudova povodom odluke donesene u oglednom postupku. Kao što smo i naveli, sudovi su, ili pogrešno protumačili pravno stajalište koje je VSRH zauzeo u svojoj odluci, ili su jednostavno zanemarili i odlučili samostalno, što uvelike umanjuje značaj postupka te svrhu istog. Jer ako se ne može očekivati ujednačena praksa između više prvostupanjskih postupaka povodom iste odluke u oglednom postupku, ima li svrhe provoditi ogledne postupke i time zapravo produživati već dugotrajne postupke?

Neke novine koje donosi Novela ZPP-a 22 tiču se i oglednog postupka. Možemo očekivati da će pozitivan efekt zasigurno imati povećanje broja sudaca u vijeću povodom odlučivanja u oglednom postupku s pet na vrlo visokih trinaest. To daje dojam da će odluke povodom oglednog postupka u budućnosti imati veći značaj i snagu te predstavljati ujednačeniji stav VSRH, budući da je to većina sudaca Građanskog odjela VSRH.

Od ostalih promjena se svakako ističe uvođenje dodatnih kriterija kojima će se VSRH voditi prilikom odlučivanja o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka, što je

zasigurno dobra izmjena ako je VSRH do sada imao neke dvojbe kod odlučivanja o prijedlogu, a propisani kriteriji nisu dali potrebne odgovore.

Ipak, kako smo ranije istakli, izmjene imaju i svoju negativnu stranu, a to je svakako prije svega kompliciranje postupka pokretanja oglednog postupka. Uz proširenje kruga predlagača (iako se prijedlog i dalje podnosi *ex officio* od strane prvostupanjskog suda), uvedeni su novi rokovi za raznorazna očitovanja te veoma nespecificirane odredbe oko komunikacije između Vrhovnog suda RH te nižih sudova. Iako zakonodavac izmjene i dopune argumentira ubrzavanjem i pojednostavljivanjem oglednog postupka, na prvi pogled je očito kako to ovdje nije slučaj pa je teško očekivati pozitivne reakcije kada novi ogledni postupci budu pokrenuti. Dosadašnji ogledni postupak imao je jasne i relativno kratke rokove za pojedini stadij postupka te su svi dosadašnji postupci bili provedeni unutar tih rokova, pa je neobično što je zakonodavac uopće dirao u rokove ako je izgledno da oni nisu bili problem.

Preostaje samo vidjeti od kojeg i kolikog efekta će biti ove izmjene. Budući da su se u tri godine od uvođenja instituta oglednog postupka provela samo dva ogledna postupka, realnost je da nećemo tako skoro vidjeti primjenu novih odredbi u praksi. Ne preostaje nam drugo nego pričekati.

8. Literatura

8.1. Popis literature

Bodul, Dejan; Još jedna izmjena Zakona o parničnom postupku: što donosi Novela iz 2022., Portal IUS-Info, dostupno na poveznici: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/jos-jedna-izmjena-zakona-o-parnicnom-postupku-sto-donosi-novela-iz-2022>

Bratković, Marko; De expensis non curat praetor supremus?, Zbornik radova s III. međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava - domaća i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Split 2017.

Maganić, Aleksandra; Neujednačena sudska praksa nakon prvog oglednog postupka, Portal IUS-info, dostupno na: https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41748#sup_9

Maganić, Aleksandra, Novine u oglednom postupku, rad je u postupku objave u knjizi Modernizacija parničnog procesnog prava, ur. Jakša Barbić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2022.

Maganić, Aleksandra; Ogledni postupak ili postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja – Sličnosti i razlike, Revija Kopaoničke škole prirodnog prava, broj 1/2019

Metelko, Igor, Prava korisnika kredita s valutnom klauzulom u CHF unatoč valjanosti konverzije, s osvrtom na prvi ogledni postupak u Republici Hrvatskoj, broj Gos-1/2019, dostupno na: <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=41703>

Triva, Siniša; Dika, Mihajlo, Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, 2004.,

Uzelac, Alan; Ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava: dobre strane i problematični elementi novog instrumenta, Zbornik radova s VI. međunarodnog savjetovanja, Split 2020.

e-Savjetovanje o Nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku dostupno na linku: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19732>

Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku, drugo čitanje, P.Z.E. br. 264, Hrvatski Sabor

8.2. Pravni izvori i sudske odluke

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gos-1/2019-5 od 11. prosinca 2019.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gos 1/2019-36 od 04. ožujka 2020.

Županijski sud u Puli – Pola Gž-925/2017-2 od 20. ožujka 2020.

Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, Gž-73/2019-5 od 28. travnja 2020.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gop 1/2020-3 od 15. rujna 2020.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gop 2/2020-2 od 13. listopada 2020.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gop 1/2021-2 od 11. kolovoza 2021.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 117/03)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 84/08)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 70/19)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 80/22)

Zakon o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22)

Izjava o izvornosti

Ja, Jakov Kević, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Jakov Kević

potpis studenta